

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Nașterea lui Hristos - începutul mântuirii

Marele Praznic al Nașterii Domnului ne duce cu gândul la leagănul din Betleem, deasupra căruia s-a oprit steaua care a condus pe magii de la Răsărit ce întrebau: „Unde este împăratul iudeilor, cel ce s-a născut?” (Matei 2, 2). Magii erau cei mai învățați oameni ai vremii și erau puternici; erau astronomi și cunoșteau astrologie — cititul în stele — prin care au descoperit minunata stea de mărime neobișnuită ce a apărut pe bolta cerească la Nașterea Mântuitorului. Magii trăiau la curțile împăraților care nu hotărau nimic pînă nu se consultau cu acești sfinți de taină. Ei erau foarte cinstiți și temuți; tradiția noastră bisericească i-a înfățișat cu coroană — semnul cinstirii — și cu sabie — semnul puterii. Aceștia Dumnezeu le-a descoperit, pe o cale pe care ei o puteau înțelege, că s-a născut Mântuitorul lumii din sânul poporului ales.

Prin închinarea magilor la leagănul Pruncului născut, toate neamurile pămîntului își aduceau omagiul lor Fiului lui Dumnezeu care a venit în lume să o izbăvească din robia păcatului. Pronia dumnezeiască a rînduit ca ele să ia cunoștință de Nașterea Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos și să-l cinstescă după cuviință. Desigur, evreii așteptau pe Mesia cu o ardoare mai deosebită, motiv pentru care au întocmit genealogia Lui — Cartea neamului lui Iisus Hristos — înscrisă de către doi dintre sfinții Evangheliști: Matei și Luca în Evangheliile lor.

Darurile aduse de magii au o adîncă semnificație: aurul simbolizează cinstirea adusă Împăratului Cerurilor, tămîia simbolizează cinstirea adusă lui Dumnezeu iar smirna îi prevestește moartea, căci se folosea la îmbalsamare. Toate neamurile cinsteau Pruncul din Betleem ca pe un Împărat, i se închinau ca unui Dumnezeu, îi prevesteau moartea deși este Dumnezeu veșnic și mormîntul nu l-a putut cuprinde, căci a biruit moartea prin înviere.

Parcă o vrajă cerească se revarsă asupra noastră, ne scoate din preocupările zilnice și ne duce alături de magii și de păstori la leagănul Pruncului din Betleem, să cîntăm împreună cu îngerii: „Mărire întru cei de Sus lui Dumnezeu, și pe pămînt pace, între oameni bunăvoire”. De cînd Iisus s-a născut, milioane și milioane de credincioși au călătorit pe calea gândului la ieslea din Betleem. Mulți credincioși au călătorit la Ierusalim și au văzut biserica ce se înalță plină de strălucire deasupra ieslei din Betleem. Cei care n-au avut posibilitatea să vadă ieslea în care s-a născut Mântuitorul poartă în suflet bucuria și pacea Betleemului, nădejdea izbăvirii noastre.

De altfel, ieslea din staul nu este numai în Betleem, ci ea s-a răspîndit

† NICOLAE

Mitropolitul Ardealului

(Continuare în pag. a 2-a)

Pictură în frescă executată de Iosif Keber în Catedrala mitropolitană din Sibiu

Piine pentru suflet

Colind și suflet românesc

Nașterea după trup a Domnului nostru Iisus Hristos este înfățișată în Sf. Scriptură ca eveniment istoric și ca taină dumnezeiască.

Sfinții Evangheliști Matei și Luca ne descriu minunea ca pe un fapt ce s-a petrecut la „plinirea vremii”, precum au spus proorocii, în timpul împăratului Cezar August, care a dat poruncă să se înscrie toată lumea.

Fiul lui Dumnezeu s-a întrupat ca om din Fecioara Maria și de la Duhul Sfînt, într-un staul sărăcăcios și friguros de la marginea Betleemului. Păstorii au fost cei dintîi care au venit și s-au închinat Pruncului dumnezeiesc, îngerii l-au preamărit în cîntări, magii au venit și au adus daruri. Irod s-a miniat și a poruncit să se omoare pruncii. Toate s-au întîmplat, în pruncia Sa, ca să se plinească Legea și Proorocii, iar Copilul creștea și se întărea cu duhul, umplîndu-se de înțelepciune și harul lui Dumnezeu era asupra Lui” (Matei 1, 1—25; 2, 1—23; Luca 2, 1—40).

Sfîntul Evanghelist Ioan ne înfățișează venirea Fiului lui Dumnezeu în lume ca pe o „taină necuprinsă și de îngerii neștiută” ca pe o manifestare a iubirii și slavei lui Dumnezeu în lume. „Cuvîntul s-a făcut trup și s-a sălășluit între noi și am văzut slava Lui, slavă ca a

Unuia Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr” (Ioan 1, 14).

Iisus a venit de sus, de la Tatăl. El a venit ca să mărturisească despre Tatăl, și să ne arate pe Tatăl. Nimeni nu cunoaște pe Tatăl, decât Fiul și acela căruia îl va descoperi Fiul. Fiul este icoana Tatălui. Mărturia dumnezeirii Lui nu este de la oamenii ci de la Tatăl, care L-a trimis.

„Nimeni n-a văzut pe Tatăl decât unul născut Fiul Său, care este în sînul Tatălui, Acela L-a făcut cunoscut” (Ioan 1, 18).

Acesta este adevărul divin, aceasta este lucrarea plină de taină și începutul mântuirii care se arată de fiecare dată credincioșilor la Crăciun.

Poporul român, a cărui obîrșie se duce pînă la vremea vestirii mesajului mântuirii neamului omenesc prin Iisus Hristos, a primit dintru început această „veste bună”, a îmbrățișat-o și a îmbrăcat-o în simțire și cîntări de bucurie în preamărire a lui Dumnezeu.

Puține popoare din lume au întîmpinat venirea Fiului lui Dumnezeu în lume cu atîta căldă îmbrățișare și au exprimat-o cu atîta bogată comoară cum sînt colindele noastre religioase.

Părintele VASILE

(Continuare în pag. a 4-a)

Sf. Ioan Damaschin despre dumnezeiasca întrupare

Cel îndurat, Cel care a dat existența... n-a trecut cu vederea pe omul care a fost amăgit prin atacul diavolului, începătorul răutății, n-a trecut cu vederea pe omul care n-a păzit porunca Creatorului, care a fost lipsit de har, care s-a dezbrăcat de curajul pe care îl avea față de Dumnezeu, care s-a acoperit cu asprimea vieții plină de dureri — căci aceasta simbolizează frunzele de smochin — care s-a îmbrăcat cu murirea... — căci aceasta simbolizează îmbrăcarea cu piei — care a fost izgonit din paradis, potrivit dreptei judecăți a lui Dumnezeu, care a fost condamnat la moarte și supus stricăciunii. Nu. Dumnezeu nu l-a trecut cu vederea, ci mai întîi l-a povățuit în multe chipuri, chemîndu-l să se pocăiască prin suspin și cutremur... În sfîrșit, Dumnezeu arată noianul cel mare al dragostei Sale pe care o are pentru om. Căci însuși Creatorul și Domnul primește să lupte pentru creatura Lui, și se face învățător cu fapta. Și pentru că dușmanul amăgește pe om cu nădejdea dumnezeirii, acum este amăgit, căci Domnul s-a îmbrăcat cu haina trupului și arată în același timp bunătatea, înțelepciunea, dreptatea și puterea lui Dumnezeu. Bunătatea, pentru că n-a trecut cu vederea slăbiciunea firii lui, ci s-a îndurat de cel căzut și i-a întins mîna.

Dreptatea, pentru că omul fiind biruit, nu îngăduie ca altcineva decît omul să învingă pe tiran și nici nu răpește cu forța pe om de la moarte, ci pe acela pe care altă dată moartea îl subjugase prin păcat, pe acesta cel bun și cel drept l-a făcut iarăși biruit și a mîntuit pe cel asemenea prin unul asemenea, lucru ce părea cu neputință. Înțelepciunea, pentru că a găsit dezlegarea cea mai potrivită a acestui lucru imposibil. Căci prin bunăvoința lui Dumnezeu și a Tatălui, Fiul Unul Născut și Cuvîntul lui Dumnezeu, cel care este în sînul lui Dumnezeu și al Tatălui, Cel deoșfîntă cu Tatăl și cu Sfîntul Duh, Cel mai înainte de veci, Cel fără de început, Cel care era dintru început și era cu Dumnezeu și cu Tatăl și era Dumnezeu și există în chipul lui Dumnezeu, se pogoară aplecînd cerurile, adică smerind fără să smerească înălțimea Lui cea nesmerită, se coboară spre robii Lui prin o coborîre inexprimabilă și incomprehensibilă. Căci aceasta înseamnă pogorîrea. Și fiind Dumnezeu desăvîrșit, se face om desăvîrșit și săvîrșește cea mai mare noutate din toate noutățile, singurul nou sub soare, prin care se arată puterea infinită a lui Dumnezeu. Căci ce poate fi mai mare decît ca Dumnezeu să se facă om?

Și Cuvîntul s-a făcut fără schimbare trup din Duhul Cel Sfînt și din Maria Sfînta pururea Fecioară Născătoare de Dumnezeu. Și singurul iubitor de oameni se face mijlocitor între om și Dumnezeu, fiind zămislit de prea curata Fecioară, nu din voință sau din poftă sau din legătură bărbătească sau din naștere voluptuoasă, ci de la Duhul Sfînt și în chipul celei dintîi faceri a lui Adam. Și se face supus Tatălui, prin luarea firii noastre, vindecînd neascultarea noastră și făcîndu-ni-se pildă de ascultare, în afară de care nu este cu putință să dobîndim mîntuire.

(Extras din „Dogmatica” Sfîntului Ioan Damaschin, trad. rom. de D. Fecioru, București, 1938, p. 143—146)

Prăznuirea Sfântului Ștefan la Putna

Luminosul praznic al Nașterii Domnului este urmat de cinstirea preaslăvitului mucenic și arhidiacon Ștefan, primul, dintre ucenicii Mântuitorului Hristos, care și-a vărsat sîngele pentru Învățătorul iubit. Ca vas ales al Sfântului Duh, Sfântul Ștefan a fost cel dintîi dintre diaconi care s-a sfințit și umplut de har. Ucenic la școala renumitului învățat al timpului, Gamaliel, ca și Sfântul Apostol Pavel, el era puternic în învățatură printre ceilalți mărturisitori ai credinței creștine.

Plin de darurile Sfântului Duh, al științei și al facerii de minuni, Sfântul Ștefan s-a făcut plăcut lui Dumnezeu și semenilor săi, cu care se purta cu mare bunătate, milă și binefaceri de tot felul.

Puternica lui credință față de Dumnezeu și-o arăta „cu cuvîntul, cu fapta și cu purtarea”.

Învățătura Sfintei Evanghelii, pe care o propovăduia neîncetat, o întărea prin faptele sale pline de dragoste creștină. Înarmat cu puterea Sfântului Duh, el mărturisea tuturor că Iisus Mîntuitorul este Mesia, Cel prezis de prooroci și că prin El s-au împlinit toate profețiile. Toți cei care-l ascultau vedeau fața Sfântului Arhidiacon Ștefan plină de măreție și de strălucire. Se reflecta în ea, ca într-o oglindă, lumina și harul Sfântului Duh, de care s-au învrednicit toți cei bineplăcuți lui Dumnezeu.

Acuzat de încălcarea Legii Vechi, Sfântul Arhidiacon Ștefan a ținut cea mai însuflețită cuvîntare întru apărarea dreptei credințe creștine.

S-a învrednicit de atîta sfințenie și liniște sufletească încît „a văzut cerurile deschise și pe Fiul Omului stînd de-a dreapta lui Dumnezeu” (Fapte 7, 56).

Mărturisind tuturor această preaslăvită vedenie, cei care îl socoteau călcător de Lege l-au scos afară din cetate și l-au ucis cu pietre.

Ca oarecînd Stăpînul său iubit, care fiind pe cruce s-a rugat pentru cei care îl răstigneau, tot astfel și Sfântul Ștefan, plecîndu-și genunchii, s-a rugat pentru iertarea prigonitorilor săi cu cuvintele: „Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta... și zicînd aceasta a adormit” (Fapte 7, 60). În felul acesta a sfîrșit viața pămîntească Sfântul Arhidiacon Ștefan, mergînd să se odihnească în sînul lui Avraam, în latura celor drepti și bineplăcuți lui Dumnezeu.

Învrednicindu-se de darul sfințeniei și al muceniciei, Sfînta noastră Biserică Ortodoxă îi acordă cinstire și evlavie aleasă. Foarte multe biserici sînt rînduite spre ocrotire Sfîntului Arhidiacon Ștefan, iar mamele noastre creștine încredințează pruncii lor patronajului acestui mare biruitor.

La români este foarte vechi obiceiul acesta de a hărăzi copiilor la botez preafrumosul nume al primului mucenic creștin, încît și Oltea Doamna, mama marelui erou al neamului nostru, a însemnat pe fiul său, care a devenit mai tîrziu „gloria Moldovei”, cu numele de „Ștefan”. Datorită vredniciei „marelui moldovean” voievodul Ștefan cel Mare și Sfînt, s-a îndătinat obiceiul ca ziua de prăznuire a numelui său, în fiecare an, la 27 decembrie, să fie încununată de măreția faptelor, a credinței și a vitejiei întîiului ucenic și arhidiacon Ștefan, ostașul lui Hristos.

Astfel, începînd din ajunul prăznuirii Sfîntului Ștefan, la Mănăstirea Putna, ctîtoria marelui voievod, se face slujba privegherii cu

† ADRIAN BOTOȘĂNEANUL
Episcop-vicar

(Continuare în pag. a 6-a)

„... Între oameni bunăvoire”

Crăciunul este praznicul îndoitei noastre întîlniri cu Hristos. Ne întîlnim cu El în istoria ieslei din peșteră și ne întîlnim în cămara sufletului credincios.

La întîlnirea cu cineva de seamă te duci pregătit, primenit, gătit. Așa purcedem și noi la îmbucurătoarea întîlnire divină cu Fiul lui Dumnezeu întrupat.

Ne aflăm, acum, în miezul ei. Sufletele noastre sînt străbătute ca o cărare netedă de pași neauziți ai gîndurilor alinate, sînt înviorate de adierile reconfortante ale intențiilor curate. Simțăminte pașnice și mîrinimoase țin strajă tare, neadormită, la porțile de pătrundere înspre străfundurile lor de taină. Cu emoție sfințită și cu tresăriri de înfiorare lăuntrică retrăim și de astă dată, ca în fiecare amurg de an solar, ceasul fără seamăn al întîlnirii Cerului cu pămîntul, pogorirea Fiului lui Dumnezeu în plămădă omenească, în sînul firii de El creată.

Retrăim un eveniment care, la „plinirea vremii”, s-a desfășurat modest, fără strigări stridente de arămuri sunătoare. Acest eveniment se bucură însă de favoarea unică de-a fi fost semnalat de cetele cerești și de-a ne fi împărtășit un mesaj fără precedent prin frumusețea și vlagă-lui unică, prin permanenta lui valabilitate și actualitate.

Cunoaștem acest mesaj mîntuitor fiindcă Biserica noastră nu ostenește împărtășindu-ni-l, iar vremea noastră nu conținește a și-l însuși, a-l flutura peste toată suprafața pămîntului și a se zbate pe toate căile înțelepțești indicate pentru înfăptuirea lui grabnică și trainică.

Mesajul acesta e un munte de adevăr. Crestele lui însoțite străpung văzduhul înflăcăratelor năzuințe omenești de astăzi și de totdeauna: „... pe pămînt pace, între oameni bunăvoire”!

În slova lui inspirată e exprimat un adevăr absolut, cu neputință de tăgăduit, cu neputință de nesocotit în consecințele lui practice.

Drumul care a dus pentru întîia oară sub streșina ocrotitoare a acestui adevăr e drumul Vifleemului, drumul păstorilor de turme și al magilor împodobiți cu știință desulă pentru vremea aceea și cu ascuțită înțelepciune, drumul stelei care s-a ivit pe bolta tării în Răsărit, drumul credincioșilor de pe traseul celor două milenii de viață creștinească, drumul celor ce colindă pătrunzător și evocator în prăvălirea lină a fulgilor de nea, drumul nostru al celor ce nu colindăm fiindcă am uitat sau sîntem prea covârșiți de zorul vremilor de zidire nouă, pe care sîntem bucușori că le-am apucat.

Drumul Vifleemului e drumul Evangheliei. Între scoarțele ei sfințite de suflarea Cerului pogorît pe pămînt, în slova ei de Duhul Sfînt împărtășită și în interpretarea fără de greș pe care i-o dă Sfînta noastră Biserică, sînt așternute povățuiri spre o viață curată, din ce în ce mai lină, mai tihnită și mai înfrumusețată, după înaltele desfășurări ale căreia însetează sufletele noastre dogorite de arșița atîtor strădăni în spre mai bine. Răsad al veșnicilor descoperiri dumnezeiești, Evanghelia lui Hristos despică veacurile cu leacul minunat ce-l îmbeie credincioșilor pentru tămăduirea atîtor neputințe omenești.

Mai presus de toate, Evanghelia ne împărtășește suprema descoperire a lui Dumnezeu și cea mai accesibilă cunoaștere a Lui pe cale de experiență a simțurilor: „Cuvîntul trup s-a făcut” (Ioan 1, 14). A fost văzut „mititel, înfășețel, în scutech de bumbăcel”. A fost auzit urgisind cu asprime păcatul, fără a înceta să-i iubească pe păcătoși, îndreptîndu-i, scoțîndu-i la liman de viață nouă. Cu riurile de apă vie ale învățăturilor Sale a irigat pustiuurile atîtor suflete pierdute. Cu cuvîntul Său de viață dătător a tămăduit și grele pătîmiri trupești și costisitoare căzniri sufletești.

Prin Nașterea lui Hristos se face începutul mîntuirii neamului omeneșc, căzut în robia păcatului prin protopărintele nostru, Adam. Păcatul este neascultare față de Dumnezeu, Adam a nesocotit porunca lui Dumnezeu și a căzut; Iisus Hristos Unicul și Adevăratul Fiu al lui Dumnezeu s-a născut în ieslea Betleemului, a venit în lume ca să facă voia Tatălui, să restabilească armonia dintre Dumnezeu și om, să izbăvească neamul omeneșc din robia păcatului, să ridice pe Adam cel căzut și să ne învețe prin exemplul vieții Sale, care sînt mijloacele prin care putem ajunge la ținta desăvîrșirii noastre pentru care am fost creați dintru început. Prin Adam am căzut, prin Hristos ne-am ridicat; Eva se tînguia, Fecioara se bucură; prin Eva a venit suferința și moartea, prin Fecioara izbăvirea și viața cu învierea cea de a treia zi.

Dacă prin Adam am fost despărțiți de Dumnezeu, prin Hristos ne-am împăcat cu El; cerul și pămîntul se bucură împreună de Nașterea lui Hristos, toate neamurile participă la această mare și negrăită bucurie pe care omeneșca a așteptat-o secole de-a rîndul. De la Adam pînă la Hristos, milioane și milioane de credincioși s-au stîns cu dorul în suflet după Izbăvitorul care le fusese promis și acum iată că El a venit fără suită împăratească deși este Împăratul Cerurilor, fără ca oamenii să-i pregătească un locaș corespunzător, s-a născut Cel pe care cerurile nu au fost în stare să-l încapă, în cel mai umil loc: ieslea din Betleem. El ne-a învățat că este „blînd și smerit cu inima”, ne-a arătat că așa dorește să fim și noi.

Prin Nașterea Sa ca și prin întreaga Sa viață petrecută pe pămînt, Mîntuitorul Hristos ne-a arătat, ne-a învățat care sînt căile care duc la mîntuire. El pe care Isaia profetul îl numește „Emanuel” ce se tîlcuiește: „Cu noi este Dumnezeu”, a rămas cu noi nu numai în cei — atît de puțini ani — treizeci și trei, petrecuți aici pe pămînt, a rămas cu noi pînă la sfîrșitul veacurilor. Căci fiecare Sfîntă Liturghie este o actualizare, o repetare a

Cu vestea cea bună a Evangheliei Sale, Hristos deschile vad larg sufletelor noastre spre dobîndirea binecuvîntărilor cerești și spre înțelegerea dreaptă a celor mai superioare năzuințe pămîntești. Cu El alături, cunoaștem fiurul marilor limpeziri lăuntrice, înseninările împăcării, roua dumnezeiască a bucuriei, alinările păcii, solidarizările rodnice ale buneivori, încordările de arc ale elanurilor prezente care tocmeșc obraz nou viitorului.

*

Din iesle în lume, din lume pe cruce, de pe cruce în groapă, din groapă în înviere și de pe pămînt la cer, Hristos nu conținește să cuteire drumurile care duc către sălașul sufletelor credincioase.

Ajuns la ușă, bate ușor și cere găzduire. Nu l-ai primit la prînz? El vine la amiazi. Iar dacă nici atunci n-ai avut răgaz de El, prea învăluit aflîndu-te cu cele vremelnice griji, bucușor e să cineze cu tine, în ceas tîrziu de înnoptare, ca în solicitarea din Apocalipsă (3, 20).

El nu obosește căutîndu-ne. Nu slăbește în nădejdea că ne vom lăsa aflați de El.

Ne cercetează și în înserarea de Crăciun. Vine la noi pe aripă de colind. În timbru candid și sfîlnic al colindelor și cîntecelor de stea Hristos ne împărtășește bucurie, seninătate, pace sfințită, toate învăluite în puful curăției lăuntrice, toate străbătute de vrajă întremătoare, pe care cuvintele noastre slăbănoage n-o pot exprima.

El dăruiește și ajută ca să dăm și noi. Dăruiește fără precupețire avuții veșnice și binecuvîntări vremelnice. Dăruiește ca să ne învățăm în rivna de-a face și noi ca El, adică ceea ce ar face El în locul nostru.

Zice un cunoscut și încercat trăitor de profundă viață religioasă că dacă Hristos s-a născut numai în Vifleem și nu și-n fiecare din noi, sîntem departe de-a fi cules roadele întrupării Sale.

Întîlnirea anuală cu Cel culcat în leagăn de iesle se fructifică prin întîmpinarea zilnică a Celui ce stă la ușă și bate cerînd sălaș bucușor de oaspe ceresc.

Primindu-l, ne simțim ca născuți din nou. Ascultîndu-l, cu suflute frăgezite și împospătate de prezența Lui euharistică, ducem în clocotul vieții belșug de energie sufletească, putere și vigoare de mîină harică și creatoare, ne simțim înviorați de un dor de viață care merită a fi trăită pentru că-i trudnică și cinstită.

Primindu-l, ridicăm priviri transfigurate de lumina lină a dumnezeirii spre semenii noștri. Tot ce-i pată și patimă și dezbinare între noi — și în noi — se curmă acolo unde stăpînește El, pentru că Hristos ne cere iubire nu numai față de El, ci și față de semenii noștri. Și cu drept cuvînt, căci „dacă zice cineva: iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăște, mincinos este! Pentru că cel ce nu iubește pe fratele său, pe care-l vede, pe Dumnezeu, pe care nu l-a văzut, nu poate să-l iubească” (I Ioan 4, 20). Iubirea aceasta duce la pace și bunăînțelegere între oameni și popoare. Ea face să amuțescă întăritările, înversunările, învrăjbirile care îngreunează sau frînează eroicele eforturi obștești de zidire nouă.

Colind, colind, / Vii lin șoptind / Nume dușos; / Vii îmbrînd / Ceresc primos / Oricărui suflet credincios.

Îl primim cu florile vibrantelor simțăminte creștinești și românești de totdeauna și cu mărturisirea hotărîrii celei dintîi și celei din urmă: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu, pe pămînt pace, între oameni bunăvoire!” (Luca 2, 14).

Preot Prof. Dr. Grigorie Marcu

Nașterea lui Hristos...

(Continuare din pag. 1)

în toată lumea creștină. Pretutindeni unde este o biserică este și o iesle. Preoții cu deosebire știu că atunci cînd se face Sfînta Proscomidie, discul reprezintă ieslea, păticia ce se scoate din prescură pe Iisus Hristos, iar steluța închipuie steaua minunată care a călăuzit pe magi. Iată deci cum la fiecare Sfîntă Liturghie, Nașterea lui Iisus Hristos în Betleem este mereu actualizată, mereu prezentă.

Prin Nașterea lui Hristos se face începutul mîntuirii neamului omeneșc, căzut în robia păcatului prin protopărintele nostru, Adam. Păcatul este neascultare față de Dumnezeu, Adam a nesocotit porunca lui Dumnezeu și a căzut; Iisus Hristos Unicul și Adevăratul Fiu al lui Dumnezeu s-a născut în ieslea Betleemului, a venit în lume ca să facă voia Tatălui, să restabilească armonia dintre Dumnezeu și om, să izbăvească neamul omeneșc din robia păcatului, să ridice pe Adam cel căzut și să ne învețe prin exemplul vieții Sale, care sînt mijloacele prin care putem ajunge la ținta desăvîrșirii noastre pentru care am fost creați dintru început. Prin Adam am căzut, prin Hristos ne-am ridicat; Eva se tînguia, Fecioara se bucură; prin Eva a venit suferința și moartea, prin Fecioara izbăvirea și viața cu învierea cea de a treia zi.

Dacă prin Adam am fost despărțiți de Dumnezeu, prin Hristos ne-am împăcat cu El; cerul și pămîntul se bucură împreună de Nașterea lui Hristos, toate neamurile participă la această mare și negrăită bucurie pe care omeneșca a așteptat-o secole de-a rîndul. De la Adam pînă la Hristos, milioane și milioane de credincioși s-au stîns cu dorul în suflet după Izbăvitorul care le fusese promis și acum iată că El a venit fără suită împăratească deși este Împăratul Cerurilor, fără ca oamenii să-i pregătească un locaș corespunzător, s-a născut Cel pe care cerurile nu au fost în stare să-l încapă, în cel mai umil loc: ieslea din Betleem. El ne-a învățat că este „blînd și smerit cu inima”, ne-a arătat că așa dorește să fim și noi.

Prin Nașterea Sa ca și prin întreaga Sa viață petrecută pe pămînt, Mîntuitorul Hristos ne-a arătat, ne-a învățat care sînt căile care duc la mîntuire. El pe care Isaia profetul îl numește „Emanuel” ce se tîlcuiește: „Cu noi este Dumnezeu”, a rămas cu noi nu numai în cei — atît de puțini ani — treizeci și trei, petrecuți aici pe pămînt, a rămas cu noi pînă la sfîrșitul veacurilor. Căci fiecare Sfîntă Liturghie este o actualizare, o repetare a

vieții și activității Mîntuitorului pe acest pămînt; viața și activitate care a culminat cu Jertfa supremă pe Crucea Golgotei, a cărei încununare este Învierea cea de a treia zi.

Credința că Dumnezeu este cu noi este puterea și tîria noastră în strădania de a fi mai buni pe calea desăvîrșirii noastre. Dumnezeu este cu noi, cu fiecare în parte, în fiecare biserică în care se slujește și se actualizează Jertfa adusă pentru noi. Dumnezeu este cu fiecare popor, cu întreaga omenire, căci nimic nu se întîmplă în lume fără știrea lui Dumnezeu. El este peste tot; El a făcut cerul și pămîntul, toate cele văzute și nevăzute, El a făcut omul, — coroană a tuturor făpturilor — ca să se bucure și să le stăpînească pe toate. El a lăsat legile care guvernează în întregul univers, păstrînd un echilibru și o armonie desăvîrșită, iar omul are sarcina de a le folosi.

Dorul nostru după Dumnezeu, tendința noastră spre desăvîrșire, spre unirea cu Hristos, spre identificarea vieții noastre cu viața Lui, este dovada cea mai grăitoare că am fost creați pentru cer cum atît de frumos explică Fericitul Augustin în nemuritorile cuvinte: „Ne-ai făcut pentru Tine, Doamne, și neliniștit este sufletul meu pînă nu se odihnește în Tine”. Dumnezeu, Cel ce ne-a creat, nu este numai Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos Cel născut în ieslea Betleemului, El este și Tatăl nostru al tuturor”, dragostea Lui se revarsă cu dărnice asupra vieții noastre, binecuvîntarea Lui de Părinte face ca strădaniile noastre să dea roade îmbelșugate și astfel să ne bucurăm în armonie și pace pe acest pămînt.

Să facem din viața noastră o adevărată viață de creștin, să fim demni de Părintele nostru cel ceresc, să fim demni fii ai Bisericii lui Hristos, ai Bisericii noastre strămoșești, să împletim munca cu rugăciunea, dragostea față de Dumnezeu cu dragostea față de aproapele. Așa să prăznuim Marele Praznic al Nașterii Domnului iar bucuria, pacea, dragostea, bunăînțelegere și harul Domnului nostru Iisus Hristos să se reverse asupra noastră, asupra familiilor noastre, asupra întregii omeniri. Cu aceste gînduri și simțăminte să întîmpinăm cetele colindătorilor care vestesc Nașterea Domnului — începutul mîntuirii oamenilor.

HRISTOS SE NAȘTE, MĂRIȚI-L

Vifleemul. Desen de Anastase Demian

Mărire-ntru cele-nalte

(Colindă din Transilvania)

REPEȚOR
mf

mă-ri-re în-tru ce-le-nal-te toa-te ste-le-le să sal-te
să sal-te ce-rul și pământul toți să laude Cuvântul
vîn-tul în-tru cei de sus mă-ri-re la oa-meni bu-nă vo-i-re
pe pământ să fie pa-ce! cuninunea ce se fa-ce

Mărire întru cele-nalte, toate stelele să salte
Salte cerul și pământul, toți să laude Cuvântul.
Întru cei de sus mărire, la oameni bună-nvoire
Pe pământ să fie pace cu minunea ce se face.

Că s-a născut mult sfințită sămînța cea răsărită
Din a Duhului Sfînt rouă, mult folositoare nouă
Din brazda cea nearată, din Maria preacurată,
Ce este Iisus Hristos, Domnul nostru de folos.

Pe Calea ce ne arată, lumina cea ne-nserată
Toți să-L laudăm cîntîndu-L și prea binecuvîntîndu-L
Întru cei de sus mărire și peste tot păciuire,
La toți oamenii să fie de acum pînă-n vecie.

Domnul cel din veci dorit

T. POPOVICI

Vioi

Dom-nul cel din ve-ci do-rit Astăzi în trup a ve-nit
Dom-nu lui Hri-s-tos, Dom-nu lui Hri-s-tos

Domnul cel din veci dorit Astăzi în trup a venit Refren: Domnului Hristos, Domnului Hristos	La Vifleemul iubit Cum de mult s-a proorocit Refren: Lui Hristos s-au închinat Scumpe daruri lui i-au dat Refren: Aur, smirnă și tămîie I-au adus cu bucurie Refren:
Ca o floare răsărea Din Fecioara Maria Refren:	
Trei crai au pornit odată Dintr-o țară-ndepărtată Refren:	

Linu-i rîurelu-i lin

T. POPOVICI

MODERAT
mf

Su-lăți plu-gari pînă-n zori li nu-i rî-ur-
re-la-i lin că vă vîn co-lin dă-tori

Sculați plugari pînă-n zori Linu-i rîurelu-i lin Că vă vîn colindători	Și-un porumb frumos leit Linu-i... De sus din cer a venit
Pe Dumnezeu vi-l vestesc Linu-i... Mesia-mpărat ceresc	Flori dalbe el i-a adus Linu-i... Și la căpătîi le-a pus
Cîntă-n luncă turturele Linu-i... La fereastră rîndunele	Laudă-n cer lui Dumnezeu Linu-i... C-a trimis pe Fiul Său.

Colindă, colindă

Pe țaria de oglindă
Colindă, colindă,
Prinde steaua să se-aprindă,
Colindă, colindă,
Albă stea și călătoare
Floare dalbă floare
Duce smirnă către soare
Floare dalbă floare.

În ungherul meu mă chinui
Linu-i lin și linu-i
Și de gînd străin mă-nvinui
Linu-i lin și linu-i.

Steaua însă mi se-arată
Veste minunată
Pe suspinul meu plecată
Veste minunată.

Peste creștet îmi pogoară
Creangă cetioară
Gluga visului ușoară
Creangă cetioară.

Cum e marea și cum ceru-i
Lerui Doamne lerui,
Cu lumini din rai mi-o cerui
Lerui Doamne lerui,

Mi-o presar cu flori de nalbă
Dalbă floare dalbă
Și cu fluturii din salbă
Dalbă floare dalbă.

Iată noaptea ce-mi aduse
Doamne Iisuse
Vino din scripturi nespuse
Doamne Iisuse,

Și cînd zorile se-nziuă
Ziurel de ziură
În veșmîntul meu te-aciuă
Ziurel de ziură,

Mînă-n mînă, ne cuprindă
Colindă, colindă
Tihna lumii suferindă
Colindă, colindă.

Valeriu Anania

Trei păstori

Trei păstori se întîlniră
Și așa se sfîtuiră:
Raza soarelui,
Floarea soarelui
Haideți fraților să mergem
Floricele să culegem
Raza soarelui,
Floarea soarelui
Și să facem o cunună,
S-o-mpletim cu voie bună
Raza soarelui,
Floarea soarelui
Și s-o ducem lui Hristos
Să ne fie de folos.
Raza soarelui,
Floarea soarelui

Pentru praznicul bucuriei și păcii, care este Nașterea Domnului, pe care-l așteptăm cu toții în fiecare an cu o sfântă și mare emoție, s-a rînduit să ne pregătim creștinește cu post și rugăciune, pentru ca atunci cînd vom vedea cerurile deschizîndu-se și îngerii din ceruri coborînd și cîntînd: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bunăvoire!” (Luca 2, 14) și cînd glasul Bisericii lui Dumnezeu din stratele ei va vesti: „Hristos se naște, măriți-L; Hristos din ceruri, întîmpinați-L; Hristos pe pămînt, înălțați-vă; cîntați Domnului tot pămîntul căci cu slavă s-a preamărit”, să fim pregătiți cu sufletul și pe Cel ce se naște în peștera săracă, să-L preamărim, după cuviință, ca pe un Stăpîn al cerului și al pămîntului, să-L întîmpinăm cu cinstea ce se cuvine, împodobîți ca niște fii luminați, încărcăți cu alee virtuți spirituale, să-I ieșim în cale înălțîndu-ne, eliberați de răutate, de fărădelegi și de păcate.

Deși la noi praznicul Nașterii Domnului îl sărbătorim în plină iarnă, totuși sufletele tuturor credincioșilor sînt cuprinse de o bucurie rară.

Peste viața noastră și peste toată firea, Nașterea Domnului așterne o lumină de primăvară. Este eterna primăvară spirituală, pe care Soarele vieții, Hristos, prin întruparea Sa, o aduce în lume.

Prin întruparea și nașterea Sa, Mîntuitorul Hristos s-a așezat la zenit, pe cerul existenței noastre și de acolo strălucește cu putere.

Primăvara bucuriei care a început în ziua Nașterii Mîntuitorului, ce durează de aproape două mii de ani, va dăinui pentru noi, pînă la sfîrșitul veacurilor.

La pragul peșterii în care s-a născut Hristos, pe lângă păstorii simpli și curați, ce au văzut cerurile deschizîndu-se și pe îngerii lui Dumnezeu coborîndu-se, cîntînd și aducîndu-le veste negrăită că în staulul lor s-a născut Cel fără de început, despre Care au vestit profeții că va veni pe pămînt (Luca 2, 8—14), au mai venit și cei trei crai de la răsărit, care nu erau numai conducători de popoare, ci și magi, mari înțelepți, pricepuți cititori în stele, băbați deosebit de luminați, ce veneau

Praznicul bucuriei

parcă din adîncurile timpurilor, de dincolo de porțile istoriei, din vatra în care se născuse omenirea, unde așteptaseră clipa aceasta minunată și mult dorită de toată lumea.

Acești trei crai au adus Noului născut, Pruncului Minunat, Fiului Celui fără de început, daruri prețioase: aur, tămîie și smirnă.

Zilele de post dinaintea Nașterii lui Hristos au fost rînduite ca să ne pregătim și noi în timpul lor, să adunăm daruri bogate de virtuți, de fapte bune, să nu venim cu brațele goale în pragul cel sfînt al praznicului, ci să-I aducem și noi lui Hristos, în mod real, daruri mai de preț decît toate darurile pămîntului: aurul curat al credinței, tămîia bine-

mirositoare a rugăciunii și smirna milosteniei și a pocăinței.

Pe lângă aceste daruri pe care noi sîntem datori să le pregătim în acest post și să le aducem din belșug Celui ce s-a născut în peștera din Betleem, mai sîntem datori să ne aducem aminte încă de ceva: de datinile noastre sfinte, de vechile rînduiri creștine, de frumoasele și înălțătoarele noastre colinde.

În aceste zile să ne aducem aminte de clipele atît de frumos evocate de marele nostru poet, care spune:

„Afară ninge liniștit,
Și-n casă arde focul,
Iar noi pe lângă mama stînd,
De mult uităram jocul“.

Sufletul copiilor ca și al nostru, este și acum același. Poezia vieții există, ea nu s-a pierdut, ci înfloreste parcă, cu și mai multă putere. Din mila lui Dumnezeu mai ninge și în timpurile noastre. Crăciunul vine și acum ca altădată cu bucuriile lui. Serile sînt lungi! Să ne reculegem și să ne adunăm pe lângă casă. Să ne aducem aminte de tot ce face viața fericită, împăcată, liniștită. Să învățăm să colindăm, pregătindu-ne să-I aducem lui Hristos pe lângă celelalte daruri, ca un buchet adunat din taințele inimii noastre, colindele, care alături de cultul strălucit al Bisericii noastre, au mîngăiat, au luminat, au dat tărie și bucurie de-a lungul veacurilor neamului nostru.

Justinian Maramureșanul
Episcop-vicar

Colind și suflet românesc

(Continuare din pag. 1)

Ele exprimă florile alese ale simțămîntului religios în fața evenimentului istoric al mîntuirii și în fața tainei celei necuprinse și neajuse de mintea și graiul omenesc.

Ele sînt peste veacuri ca o oglindă în care se reflectă componența religioasă a sufletului poporului nostru, precum ele au fost sute de ani pedagogul care a dăruit și înfrumusețat sufletul cu cele mai alese virtuți.

Colindele religioase au intrat de la început în panoplia spirituală a tradiției românești. Așa s-a pomenit neamul cu ele, de la Apostolul Andrei, cunoscut în Dobrogea prin colinde, la Niceta de Remesiana și alți misionari creștini în arcul Carpatodunărean. Ele n-au fost singure. Împreună cu cîntecul de vitejie, cu doinele și baladele, fac parte din bogatul tezaur al culturii noastre.

Ele sînt ca niște coarde măestre prin care s-a cîntat de-a lungul veacurilor credința în purtarea de grijă a lui Dumnezeu, optimismul său robust, dragostea de om și de viață, umanitarismul său, dorul inimii după vremuri mai bune, mai luminoase, mai pline de dreptate și libertate.

Prin toate s-a tălăzuit sufletul moșilor și strămoșilor, trecînd de la cîntec, la doină, de la doină la colinde și apoi iarăși la cîntec.

Se cîntă în același grai, pe melodii asemănătoare pe tot cuprinsul patriei. De la Vatra Dornei la Caransebeș, din Bihor pînă la mare, din capitala țării, pînă în satele cele mai ascunse de sub sprînceana munților sau în cele de pe cîmpie, se aud în aceste zile de sărbătoare glasuri îngerești de copii, clinchet de clopoței, biciuri plesnind din mîini de voinici, vestind pretutindeni bucuria venirii Pruncului divin care a mîntuit „pe tot omul” de rău, de păcat și de moarte.

Peste tot și pretutindeni se afirmă sentimentul solidarității tuturor celor de un neam și de o lege, așa precum îl exprimă minunat colinda:

„Din an în an sosesc mereu
La geam cu Moș Ajun
E ger cumplit, e drumul greu
Da-i obicei străbun
Azi cu strămoșii cînt în cor
Colindul sfînt și bun
Tot moș era și-n vremea lor
Bătrînul, Moș Crăciun“.

Fără a încerca dezlegarea tainei celei mai presus de minte, colindătorii nu uită să vestească bucuria evenimentului care a împărțit istoria lumii în două și să exprime în cuvinte alese darurile pe care Hristos le-a adus în lume: Pruncul Iisus a venit să frîngă păcatul, să aline durerea, să schimbe ura în iubire, răul în bine și durerea în bucurie:

„Pogoară, Doamne, pogoară,
Că păcatul mă omoară
Căci alături de Tine
Orice rău se face bine“.

Dornici de pace și de viață liniștită, credincioșii primesc în zilele Crăciunului pe colindători, care aduc pe „Domnul păcii“.

„Astăzi seară de cu seară
A pornit veste prin țară
Că Iisus se naște iară
Colindași cu traista plină
Aleargă fără hodină
Ca să ducă-n jos și-n sus
Vestea pruncului Iisus“.

Pe lângă darul păcii și al iubirii pe care ni l-a adus Iisus, colindele noastre cuprind și cununa de virtuți care a împodobit și îmbărbătat sufletul poporului român.

Bunătața și milostenia, nădejdea și omenia, iubirea de Dumnezeu și de oameni ca răspuns al iubirii lui Dumnezeu față de om, spiritul de dreptate și dorul de libertate s-au împletit în colinde ca firul de borangic în costumul național.

Comori ale spiritualității ortodoxe, ramuri ale unui bogat arbore al culturii românești, colindele aduc în vatra sufletului simțămîntul unirii cu Dumnezeu și cu neamul românesc de pretutindeni.

Piața Betleem cu intrarea în biserica Nașterii Domnului

Cum se sărbătorește Nașterea Domnului la Ierusalim în veacul al patrulea

Primii creștini, potrivit cuvîntului Scripturii că „mai de preț este un nume bun decît untelemnul și ziua morții decît ziua nașterii” (Ecles. 7, 1), sărbătoreau de obicei numai zilele morții martirilor, socotite ca zilele lor de naștere pentru viața veșnică (γενέθλια, natalia, natalitia). De aceea, și cea mai veche sărbătoare a Mîntuitorului în cultul creștin este aceea a Paștilor în care se comemorau inițial sau se serbau anual toate cele trei momente din viața Sa, fundamentale pentru istoria mîntuirii: Cina cea de taină, Patimile, urmate de moartea pe cruce, și Învierea Sa din morți (abia mai tîrziu sărbătoreau Paștilor a devenit o sărbătoare exclusivă a Învierii Domnului). Sărbătoreau Nașterii Domnului a luat ființă în urma celei a morții și învierii Sale, ca și sărbătorile nașterii Maicii Domnului și a Sfîntului Ioan Botezătorul, singurii dintre sfinții calendarului creștin care s-au învrednicit și de o sărbătoare specială a nașterii lor, pe lângă cea a trecerii la viața veșnică.

Cea mai veche mențiune despre o sărbătoare a Nașterii Domnului o găsim la Clement Alexandrinul (sec. III), care ne spune că discipolii gnosticului Basilide sărbătoreau, la 6 ianuarie, întruparea și botezul Domnului, pentru că, după credința lor gnostică, întruparea sau încarnarea Mîntuitorului s-ar fi produs abia în momentul botezului Său. Dar se vede că erau și creștini ortodocși care făceau același lucru, căci din părțile Egiptului și Arabiei, unde o constatăm la început, sărbătoreau această s-a întins nu numai în Orient, ci și în Occident în cursul secolului al IV-lea (menționată mai întîi în Galia și Africa). Sărbătoreau această comună, a întrupării și totodată a botezului Domnului, de la 6 ianuarie, purta în Răsărit denumirea de Epifanie (ἐπιφάνεια) sau Teofanie (păstrată pînă astăzi în Mineiul ortodox pe ianuarie pentru ziua respectivă), adică arătarea sau manifestarea Domnului în lume; termenul

este de altfel, de origine biblică, luat din epistola către Tit a Sfîntului apostol Pavel (cap. 2, 13), care vorbește despre arătarea (ἐπιφάνεια) slavei Marei lui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos” (cap. 2, 11). Cu timpul, s-a adăugat și al treilea motiv al sărbătorii, și anume închinarea magilor la ieslea din Vitleem, subliniată mai ales în cultul catolic.

O sărbătoare specială a Nașterii (întrupării) Domnului, deosebită de cea a Botezului, și anume cea de la 25 decembrie, a luat ființă mai întîi în Apus, fiind menționată pentru prima dată pe la mijlocul sec. al IV-lea (354), în Cronograful sau Calendarul roman numit *filocalian* (alcătuit de Furtus Filocalus). Abia în a doua jumătate a sec. al IV-lea începe să se despartă și în Răsărit sărbătoreau Nașterii Domnului de cea a Botezului de la 6 ianuarie, fiind serbată, după exemplul apusenilor, la 25 decembrie, mai întîi în Capadocia (între 370—378), apoi la Antiohia (la 386) și la Constantinopol, și abia în secolul următor la Alexandria (430).

Dar la Ierusalim Nașterea Domnului a continuat să fie sărbătorită mai departe tot la 6 ianuarie, încă multă vreme. Știm aceasta din însemnările de călătorie ale unei pioase pelerini apusene, o călugăriță (sau poate chiar starea unei mănăstiri de maici) de bun neam, cu numele de *Aetheria* sau *Egeria*, care în a doua jumătate a sec. IV, a întreprins un lung pelerinaj la Locurile Sfinte din Orient, rămînînd trei ani la Ierusalim (383—385), unde a privit cu interes și mare admirație și a descris cu grijă, spre știința surorilor ei de mănăstire, splendidele slujbe procesiuni liturgice care aveau loc acolo la marile sărbători din cursul anului bisericesc și la care ea a luat parte. Însemnările ei de călătorie (*Peregrinatio Aetheriae* sau *Itinerarium Egeriae*) constituie astăzi unul dintre cele mai vechi și mai importante izvoare pentru istoria cul-

turii creștin din sec. IV, în Răsărit.

Între sărbătorile ierusalimitene ale căror festivități le descrie Egeria, este și cea a Nașterii Domnului, care se sărbătoreau pe atunci la 6 ianuarie, sub denumirea de Epifanie. Nota specifică a cultului ierusalimiten din acea vreme, era caracterul său viu, mobil, în continuă mișcare. Marile sărbători din cursul anului erau un fel de reconstituiri istorice, dramatice, ale evenimentelor respective din viața Mîntuitorului; episcopul, clerul și credincioșii se deplasau de la un loc la altul, de la o biserică la alta, prin marea procesiuni urmate de popasuri, cu lecturi biblice, cîntări și rugăciuni la toate locurile unde se întimplaseră evenimentele sărbătorite și, pe cît posibil, în aceleași zile din cursul anului și la aceleași ore sau momente din cursul zilei, în care ele avuseseră loc. Potrivit acestei reguli, sărbătorirea Nașterii avea două părți: prima se desfășura sub forma de priveghere în seara și noaptea de 5—6 ianuarie, iar a doua (în însăși ziua de 6 ianuarie) se continua la Ierusalim. Din nefericire, fila care conține descrierea primei părți, în singurul manuscris păstrat cu Itinerariul Egeriei, a fost ruptă; dar lipsa ei se poate suplini cu indicațiile din unele *leționarii* armene și georgiene din sec. V și urm., păstrate în manuscris, care descriu rînduiala ațelorași slujbe, într-o epocă puțin posterioară pelerinajului Egeriei.

Cu ajutorul indicațiilor din Itinerariul Egeriei, completate cu cele din aceste vechi rînduiri armene și georgiene, sărbătoreau Nașterii Domnului la Ierusalim spre sfîrșitul sec. IV se desfășura cam în felul următor: În ajunul sărbătorii Epifaniei (5 ianuarie), pe la ceasul al zecelea din zi (ora 4—5 spre seară, sau la vremea Vecerniei) credincioșii, clerul și călugării din Ierusalim, veniți în frunte cu episcopul, se strîngeau, împreună cu cei din Betleem și din jur, mai întîi în biserica Păstorilor

de lângă Betleem (la răsărit de oraș), unde slujba începea cu psalmodierea psalmului 22 („Domnul mă paște și nimica nu-mi va lipsi...”). Se cînta apoi „Alleluia”, cu Ps. 79 („Cel ce paști pe Israel, ia aminte...”) și se termina cu citirea pericopei evanghelice de la Luca 2, 8 și urm.: „Și în tîinutul acela erau păstori, stînd pe cîmp și făcînd de strajă noaptea împrejurul turmei lor...” (pericopă care azi se citește la Ceasul III din ajunul Nașterii).

După aceasta, ieșind din biserica Păstorilor, urcau toți la marea basilică a Nașterii din Betleem, zidită de împăratul Constantin cel Mare și Sf. sa maică Elena, după anul 326, pe locul unde avusese loc Nașterea. Aici intrau, cîți aveau loc, în însăși peștera (grotă) Nașterii, încadrată sub altarul bisericii, unde, după ce se cîntau de asemenea, psalmi potriviti cu locul și momentul se citea Evanghelia de la Matei 1, 18 și urm.: „Iar nașterea lui Iisus Hristos așa a fost...” (care se citește azi la Utrenia din ziua Nașterii Domnului). Revenind în biserică, se făcea slujba de seară (Vecernia) și privegherea, în cursul căreia se citeau zece pericope biblice cu texte profetice privind venirea Mîntuitorului, din cărțile Vechiului Testament (paremii) și anume: Facere I, 1—28; 29, 3—20; Isaia 7, 10—18; Ieșire 14, 24—15, 12; Miheea 5, 2—7; Prov. 1, 1—9; Isaia 9, 5—7; Isaia 11, 1—9; Isaia 35, 4—8; Isaia 40, 10—17; Isaia 42, 1—8. De observat asemănarea cu rînduiala Vecerniei Nașterii din Mineiul ortodox pe decembrie, unde avem opt paremii dintre care cinci figurează și în rînduiala din *Leționarul* armean citat mai înainte. Se cînta apoi cîntarea celor trei tineri din cuptorul Vavilonului, împărțită în trei stări și se săvîrșea slujba Liturghiei (a se observa analogia cu liturghia seară a Sf. Vasile, unită cu Vecernia, din Mineiul ortodox de azi).

Pr. Prof. Ene Braniște și
Pr. Marin Braniște
(Continuare în pag. a 6-a)

Colind în durată românească

Cei vechi ai noștri aveau o mai dreaptă înțelegere a Crăciunului decât o avem noi, mulți din cei de azi. Copleșiți de atâta simț al istoriei, simțem tot mai apăsător să observăm pe un Iisus al ei, care s-a născut cândva, cu aproape două mii de ani în urmă, o dată pentru totdeauna, a cărui întrupare o celebrăm printr-o amintire liturgică și, eventual, printr-un ospăț la care El nu a fost poftit. Imnografia Bizanțului știa mai mult decât pricepem noi din cântările lor, și anume că Nașterea Domnului, anuală, e mai mult decât o comemorare, mai mult decât un praznic, mai mult decât o noapte festivă; ea e nu numai amintirea evenimentului, ci evenimentul însuși, tot atât de real ca și acela din Betleem, petrecut acum la măsura transfigurărilor inaugurate de Înviere. Misterul euharistic presupune mai întâi prezența pînii ce se va preface în Trup; nu în zadar proscomidiarul are chipul Peșterii și nu fără un înțeles al Întrupării este purtată pînea, încă nesfințită, în procesiune solemnă, ca un Trup în devenire. Când Roman Melodul cânta: „Fecioara astăzi pe Cel mai presus de ființă naște”, el credea în acel astăzi ca într-un moment în care Întruparea se repetă aidoma, pentru noi, la modul tainic dar nu mai puțin real. Imnografia Nașterii Domnului abundă în asemenea limpezimi.

Cînd însă vorbeam de cei vechi ai noștri, mă gîndeam la vechile noastre colinde de Crăciun, una din moșterile cele mai prețioase pentru înțelegerea noastră ca oameni ai locului și neam de durată. La vremea cînd se nășteau colindele, Roman Melodul încă nu cânta la noi în grai românesc, și totuși ele îi seamănă printr-o ortodoxie care nu era a teologiei și nici măcar a științei de carte. După ele, istorică e nu numai Întruparea care s-a petrecut cândva, ci și aceea care se petrece acum, sub ochii noștri, înnoită perpetuu de un prezent continuu. Iată numai cîteva exemple:

„Astăzi s-a născut Hristos, / Mesia chip luminos...“;

„Noi azi ne-a răsărit / Mesia cel mult dorit...“;

„Precurata / Naște astăzi pe Hristos“.

S-ar putea însă ca unui grămătic ai limbii să bătui că în aceste expresii nu e vorba de nimic altceva decât de ceea ce se cheamă, în stilistică, prezentul istoric. Ca și cum s-ar fi temut de o asemenea împotrivire, cei vechi ai noștri, anonimii făcători de colinde, ne-au lăsat această bijuterie lirică, de a cărei frumusețe eu, unul, nu mă pot sătura în veac:

„Mare-i seara de-astă seară,

Dar nu-i seara de-astă seară

Ci e seara lui Crăciun,

Lui Crăciun celui bătrîn

Cînd s-a născut Fiul Sfînt,

Fiul Sfînt pe-acest pămînt“.

Las la o parte extraordinara măiestrie a versurilor, pe care orice mare poet ar putea fi gelos, și mă mărginesc la a pofti pe oricine să găsească ceva asemănător în tot folclorul popoarelor lumii. Colindul începe printr-o afirmare a momentului de acum, urmat îndată de o negare a lui prin invocarea momentului de atunci, dar negarea e doar aparentă, căci ea nu numai că nu anulează realitatea imediată ci, dimpotrivă, o potențează prin reiterarea evenimentului original. Seara aceasta de Crăciun e mare, într-adevăr, dar ea ar risca să rămîna o simplă sărbătoare dacă într-însa nu s-ar întrupa același Fiul care s-a născut în Betleem. Poemul are atîta adîncime și pe marginea lui s-ar putea scrie atît de mult, încît aș îndrăzni să cred că, chiar dacă autorul lui ar fi cunoscut imnele inspiratului Roman Melodul, le-a întrecut. Anonimul vizionar preia dimensiunea unei sărbători anuale și, prin numai cîteva versuri, o proiectează, uriaș, în ciclul cosmic, conferindu-i atît atributul prezentului continuu cît și pe acela al sfînteniei. Că este așa, să ne aducem aminte de colindul laic al Plugușorului, în care eroul „s-a sculat mai an” să-și samene grîul și rămîne pe mai departe în acel timp al trecutului, chiar dacă acesta e mai apropiat decât cel istoric propriu-zis. Actualizarea aceluiași moment se face nu prin reiterarea lui în prezent ci printr-o simplă referință: „Cum a dat Dumnezeu an / Roade multe lui Traian, / Așa să dea și la voi...” Colindul creștin de care vorbesc nu cunoaște cele două fețe ale lui Ianus.

Imnografia Nașterii Domnului pune în lumină și faptul că Întruparea a unit cerul cu pămîntul și că, prin aceasta, cel din urmă a căpătat o aname transfigurare. În timp ce Fecioara îi oferă Logosului un trup, pămîntul îi oferă o peșteră în care El să se întrupeze. Adăpostindu-l pe Fiul ceresc, peștera devine ea însăși cer, așa după cum Fecioara devine scaun de heruvimi. Este o intimitate stihială pe care numai misterul Întrupării a putut-o realiza.

Colindele noastre merg mai departe și localizează evenimentul în spațiul românesc. Ultimul vers al colindului citat mai sus afirmă că Fiul s-a născut „pe-acest pămînt”. Evident, nu e vorba de pămîntul ca planetă, de vreme ce în univers nu mai există o alta cu același nume, ci de acest pămînt, al nostru, al poporului care-și asumă rolul de gazdă a lui Dumnezeu. Un alt colind se rostește gîngăș:

„La Vitteem colo jos

Cerul arde luminos...”

Betleemul e „colo jos”, pe undeva p-aci, pe-aproape, mai devale, poate fi arătat cu mîna prin fereastră. El e transfigurat de un cer care îl inundează cu lumină, căci tocmai aci, în bătaia vederii noastre:

„Precurata

Naște astăzi pe Hristos“.

Maica este nefericită, plînge, căci e săracă și nu are cu ce să-l înfașe pe Fiul de Împărat. Dar femeile din preajmă se implică în lacrimile ei și sînt gata pentru un act de participare:

„Nu mai plînge, Maica mea,

Scutecele noi ți-om da,

Pruncul Sfînt L-ai înfașa“.

Scena acestui Betleem românesc e populată, așadar, nu numai cu îngeri, cu păstori și magi, ci și cu localnicele care aleargă să-și asimileze acest moment de superbă maternitate. Pămîntul devine cer, dar transfigurarea îi cuprinde și pe locuitorii lui, părtași la misterul cosmic al Nașterii.

Așa sînd lucrurile, cum să nu iubești un neam care și-a înobilat sentimentul duratei prin credința în perpetuitatea Întrupării? Și cum să nu iubești un pămînt în ale cărui scutece și-a încălzit Dumnezeu sfintele Lui piciorușe?

Arhim. B. V. Anania

Palatul lui Irod (refăcut pe vechile ruine) la care au poposit magii

Nașterea Mîntuitorului Iisus Hristos

„Nașterea lui Iisus Hristos așa a fost...”, glăsuiesc sfintele Evanghelii după Matei (1, 18—25) și Luca (2, 4—17), indicînd un fapt istoric. Era la „plinirea vremii”, pe care a stabilit-o însuși Dumnezeu (Gal. 4, 4; Efes. 1, 10), după ce anunțase încă la început, în „Protoevanghelie” (Fac. 3, 15), că Fiul femeii va zdrobi capul șarpelui.

Astfel faptul istoric al Nașterii Pruncului Iisus s-a împlinit la 25 decembrie, în anul 749 de la zidirea Romei, cum se făcea pe atunci calculul calendaristic. Dar datele acestea cronologice reale din viața pămîntească a Logosului Întrupat sau a Fiului lui Dumnezeu Celui Întrupat, sau Mesia al profeților, nu au fost reținute exact, ci se aștepta sosirea mai grabnică a Parusiei Domnului, adică „A doua Sa venire în lume” (I Petru 4, 7 și 5, 4; II Petru 3, 9—14; I Ioan 2, 18; Apoc. 1, 1 și 22, 20).

De aceea, ulterior, ziua istorică a Nașterii lui Iisus era variat prezentată de Părinții și scriitorii bisericesti din primele veacuri, căci se bucura de predilecție faptul „mîntuirii din păcat”. Totuși s-a delimitat data Nașterii, însă în două feluri: în Răsărit se ținea la 6 ianuarie, atît Nașterea cît și Botezul Mîntuitorului în apa Iordanului, pe cînd Iisus avea ca la 30 de ani (Luca 3, 23), în timp ce în Apus s-a încetățenit ziua de 25 decembrie, cum se constată din timpul episcopului Telesfor al Romei (—138).

În Sf. Evanghelii data Nașterii Pruncului Iisus este legată de cîteva fapte istorice: înscrierea populației pe vremea Cezarului August, fiind Quirinius consul în Siria (Luca 2, 1—2); apoi închinarea celor trei Magi de la Răsărit, adică astronomi, călăuziți de „steaua Nașterii” (Matei 2, 1—12); teama lui Irod Idumeu, rege în Ierusalim, că „noul împărat care se naște” îi va lua locul și deci a dat porunca să fie uciși pruncii din Betleem de la vîrsta de doi ani în jos, ca să fie sigur că astfel scapă de concurent (Matei 2, 3—6 și 16—18); dar scribit de vîrsarea zadarnică de sînge și de ura poporului, Irod și-a încheiat viața spre sfîrșitul lunii martie sau începutul lui aprilie al anului 750 de la zidirea Romei, urmîndu-i, la 10 aprilie 750, fiul său Arhelau, dată ce este precizată documentar. Apoi în anul al 15-lea de domnie al Cezarului Tiberiu, începînd din coregența în anul 764, fiind proconsul în Iudeia Pontiu Pilat, deci în 779, a ieșit cuvîntul către Sf. Ioan (Botezătorul) să înceapă propovăduirea căinței, și el l-a botezat pe Iisus în

apa Iordanului, Iisus avînd vîrsta de aproape 30 de ani (Luca 3, 1).

Trecînd timpul și Parusia Domnului tot întîrziind și vremurile fiind grele din cauza epocii de persecuții imperiale pînă în 311, stabilirea datei istorice a Nașterii Pruncului Iisus, pînă atunci mai mult simbolul mîntuirii, s-a precizat succesiv și apoi unitar peste întregul imperiu roman. Astfel Episcopul Liberiu al Romei a reafirmat, în 354, ca ziua de prăznuire a „Nașterii Pruncului Iisus” să rămîna pe data de 25 decembrie. Această precizare a fost însușită și de Părinții bisericesti din Răsărit. Astfel, Sf. Grigorie de Nazianz și-a însușit-o în 379; Sf. Ioan Gură de Aur în 388; în anul 412 data precisă se introducea și la Alexandria Egiptului și în fine și la Ierusalim, în 425; astfel s-a generalizat oficial data „Nașterii” pe 25 decembrie. Numai armenii au rămas la data veche de 6 ianuarie, împreună cu Botezul Domnului. În secolul al V-lea s-a coordonat, la sinodul III ecumenic din 431, și data Bunevestirii, (Luca 1, 27—38) pe ziua de 25 martie.

Ce privește anul Nașterii Pruncului Iisus, așteptarea Parusiei l-a privit variat. Motivul se află în faptul că pe cînd Evangheliștii sinoptici, ca Matei, Marcu și Luca, limitau răs-timpul istoric al activității Mîntuitorului Iisus Hristos de la Botez pînă înainte de prima Pașcă iudaică, deci numai la trei luni, — în schimb Sf. Apostol și Evanghelist Ioan, completînd știrile din împreună petrecerea cu Mîntuitorul, indică în Evanghelia sa patru serbări ale Pașcii iudaice: prima la 2, 13; a doua la 5, 1; a treia la 6, 4 și a patra la 12, 1, așa că activitatea publică a Mîntuitorului s-a desfășurat de fapt de la Botez pînă înainte de Pasca a patra iudaică, adică timp de 3 ani și 3 luni.

Cînd, din punct de vedere eshatologic, s-a accentuat necesitatea calculului venirii Mîntuitorului la „a doua venire” — Parusia —, Dionisie cel Mic (—545) a fost îndemnat la Roma să stabilească și „era creștină” de la Nașterea lui Iisus Hristos. El a precizat-o pe ziua de 1 ianuarie 754 de la zidirea Romei, socotind că Pruncul Iisus s-ar fi născut la 25 decembrie 753. Dar atunci nu se

mai potrivește ura lui Irod Idumeu față de Prunc și nici uciderea pruncilor din Betleem, el murînd în primăvara lui 750. O altă greșală a lui Dionisie este că a redus activitatea publică a Mîntuitorului numai la 3 luni, după Evangheliștii sinoptici; în fine el a făcut calcul greșit, scăzînd din anul 783, anul „pieirii Unsului”, după prorocia lui Daniel (9, 24—26), cei 30 de ani de viață ai Mîntuitorului pe pămînt, și a ajuns la anul 753 pentru Nașterea Pruncului. Prin urmare Dionisie a greșit calculul „erei creștine” și această greșală i-a influențat de atunci înainte pe foarte mulți cercetători ai Vieții Mîntuitorului Iisus Hristos.

Deci cercetînd întreaga problemă (vezi în „Altarul Banatului”, 1—3, 1947), am ajuns la concluzia, ca și alții, că trebuie să scădem din 783 timpul cronologic al celor 4 Paști iudaice și astfel ajungem la anul 780, cînd a avut loc Botezul lui Iisus în apa Iordanului, la 6 ianuarie. Iisus avînd atunci „ca la 30 de ani” cum aflăm în Evanghelia după Luca. Spre completare se mai alăturază, după Botez, cuvîntul Mîntuitorului Iisus Hristos că „va rezidi templul în trei zile”, dar i s-a obiectat că el se rezidește de 46 de ani (Ioan 2, 20), ceea ce dă anul 780, căci porunca de rezidire s-a dat în anul 734.

Apoi scăzînd cei 30 de ani ai vîrstei Mîntuitorului la Botezul din 780, ajungem la anul 750, cînd pe vremea lui Irod Idumeu a avut loc, la 6 ianuarie, închinarea Magilor. Prin urmare Pruncul Iisus s-a născut înainte, adică la 25 decembrie anul 749 de la zidirea Romei. Astfel era creștină a lui Dionisie cel Mic era întîrziată, chiar de la alcătuirea ei, cu patru ani față de starea reală istorică a cronologiei Pruncului Iisus.

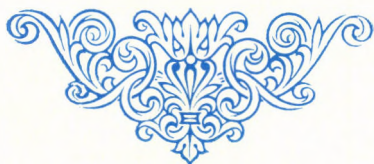
Această expunere rezumativă oferă o informare precisă istorică, dar ea nicicîm nu atinge sensul religios al Nașterii Pruncului Iisus. Venirea în lume a lui Mesia avea de scop să ridice păcatele lumii prin răstignirea Sa pe cruce, și astfel de a realiza împăcarea lui Dumnezeu cu omenirea, ceea ce s-a și realizat și cum o cîntă ilustrativ frumoasele noastre colinde de Crăciun.

Prof. M. Șesan

Cu ocazia praznicului

NAȘTERII DOMNULUI

adresăm cititorilor noștri din țară și străinătate urarea de sănătate, bucurii în familie, prosperitate în viață, mîntuire și pace de la Dumnezeu.

Noapte liniștită

Noapte liniștită, noapte
desfătată,
Naști în toată vremea ce-ai
rodit odată.
Steaua călătoare, leneșă-n
amiezi,
Din genunea clipei ritmic
o-ntrupezi
Și mi-o urci în tindă, lumea
s-o cuprindă
Ca o nestemată prinsă pe
oglinză.
Cine te citește, cine mi
te-arată,
Noapte liniștită, noapte
desfătată?
Fluier cu ciobanii, cânt cu ei
din flaut
Și pe la-nceputul cronicii te
caut,
Mintea să mi-o stîmpăr, cum de
încăpuși

În măsura vremii dintre doi
țărushi?

Umblu-n cartea toată, ești
mereu în carte,

Foaia te desparte, fața nu
te-mparte,

Imi surzi din slova paginii
deschise

Și din tot cuprinsul filelor
nescrise,

Zilnic dăruindu-mi viață
pintenoagă

Ca o rugăciune scrisă pe
zăloagă.

Și cîntări de leagăn cînti ca
și-altădată

Tot atît de vie și
adevărată,

Limpede-n vecie, limpede-n
clipită,

Noapte minunată, noapte
liniștită.

Valeriu Anania

Biserica Nașterii Domnului din Betleem (vedere spre altar)

Vestigii sacre

Biserica Nașterii Domnului din Betleem

Pe lângă Sfântul Mormînt din Ierusalim, creștinii tuturor timpurilor au acordat o cinstită deosebită și peșterii din Betleem, unde s-a născut Mîntuitorul. S-a afirmat, pe bună dreptate, că aici este locul unde, în sens propriu, pămîntul s-a unit cu cerul.

Avem mărturii sigure că încă la jumătatea secolului II, creștinii din Palestina se adunau în număr mare la Betleem, săvîrșind cu multă evlavie slujbele sfinte și laudînd pe Dumnezeu pentru bunătatea arătată oamenilor, prin trimțerea în lume a Unicului Său Fiu ca să aducă mîntuirea (Sf. Iustin Martirul și Filosoful, Dialogul cu iudeul Trifon, c. LXXVIII, P.G. VI, col. 657).

Împăratul Constantin cel Mare, la îndemnul Sfintei Elena, mama sa, a înălțat aici o biserică. Aceasta a fost transformată și înfrumusețată ulterior de către împăratul Iustinian. Ea este în formă de cruce, avînd lungimea de 50 de m. iar lățimea de aproximativ 26 de m. Naosul este compartimentat în 5 părți prin cele patru rînduri de coloane dispuse de la est spre vest. Partea centrală a naosului are lățimea absidei altarului. Sub această absidă se află Peștera unde s-a născut Mîntuitorul. Accesul în ea este asigurat prin scări

care coboară din cele două abside laterale. Locul nașterii este indicat printr-o stea de aur încrustată în pardoseala peșterii, iar al ieslei, unde a fost culcat Pruncul dumnezeiesc, printr-un mic altar.

În interiorul bisericii pot fi văzute două mozaicuri bineconservate din vremea împăratului Iustinian.

La vest, în fața porții de intrare, se află o largă piațetă unde se desfășoară, în ajunul praznicului Nașterii Domnului, ceremonia religioasă care aduce aminte de evenimentul petrecut în urmă cu aproape două milenii.

Ca și în vremurile de altă dată, tot astfel și azi creștinii de pretutindeni îndreaptă spre locul acela binecuvîntat unde s-a născut Mîntuitorul, gînduri pline de speranță. Ei așteaptă cu ardoare instaurarea păcii în lume și a binevoirii între oameni și popoare, așa cum li s-a prevestit păstorilor de către îngerii în noaptea sfîntă a Crăciunului. Dumnezeu este credincios în împlinirea făgăduințelor sale, dar așteaptă ca și oamenii să se hotărască a înlătura dintre ei vrajba, ura și neîncrederea și a cultiva dragostea care biruie răul și înlătură orice nedreptate.

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Cum se sărbătorește Nașterea Domnului...

(Continuare din pag. a 4-a)

Terminîndu-se slujba nocturnă de la biserică Nașterii din Betleem, credincioșii, în frunte cu episcopul, creștinii și numeroșii călugări, solitari și asceti, porneau în procesiune spre Ierusalim, în ultimele ceasuri ale nopții, înainte de a se lumina de ziua, străbătînd încet distanța de aproximativ două mîle dintre Betleem și Cetatea Sfîntă; pe drum se cîntau imne și versete biblice, ca de ex.: „Bine cuvîntat este Cel ce vine întru numele Domnului...” (Ps. 117, 26).

Ajunși la Ierusalim, intrau toți mai întîi în biserică-rotundă a Învierii (Anastasis), care fusese construită pe locul (grota) Mormîntului Domnului, după epoca lui Constantin cel Mare și care era luminată feeric; aici se intona un psalm și se rostea o rugăciune, după care episcopul binecuvînta pe catehumeni și apoi pe credincioși. După aceea episcopul și laicii se retrăgeau pentru odihnă; numai solitarii (numiți monazotes) rămîneau mai departe în biserică, intonînd imne pînă la ziua.

Către ceasul al doilea din zi (aproximativ orele 7 dimineața), credincioșii reveneau și se adunau din nou, de astădată în monumentală basilică a Patimilor, de pe Golgota, numită Martyrion, ctitoria marelui Constantin și a Sfintei Elena, construită între 326—333. Egeria își exprimă cu acest prilej profunda admirație pentru frumusețea locașurilor ctitorite de Sf. împărat Constantin

și maica sa Elena, atît pe Golgota cît și la Betleem, ca și pentru luxul, aurul și podoabele cu care acestea erau înzestrate și decorate, pentru calitatea și frumusețea artistică a materialului folosit (văluri și perdele, odoare și obiecte de cult), ca și pentru numărul înfinit al făcliilor de ceară, al candelelor, candelabrelor și sfeșnicilor care luminau feeric toate aceste biserici. Nu este exclus ca și slujitorii să fi îmbrăcat atunci veșminte speciale, despre care știm din alte surse că împăratul Constantin însuși dăruise episcopului de Ierusalim un veșmînt aurit, pe care să-l poarte la Epifanie (Teodoret al Cirului, Ist. bis., II, 23).

Sărbătoarea Epifaniei ținea de fapt opt zile în șir. În prima zi (6 ianuarie) se făcea sinaxa (liturgia catehumenilor în biserică cea mare de pe Golgota (Martyrion) și se continua cu serviciul euharistic (liturgia credincioșilor) în biserică Învierii care se termina pe la ceasul al șaselea din zi, adică la amiază. Egeria notează și cu acest prilej că atît cîntările și lecturile care se făceau cît și predicile care se rosteau erau toate adaptate sărbătorii, iar după cum se vede din indicațiile Lecționarului armean pomenit mai înainte, mai toate acestea se refereau aproape exclusiv la Nașterea Domnului (o lectură era în legătură cu Tăierea împrejur a Domnului), iar nu la Botez. Spre seară se făcea slujba Vecerniei, după rînduiala din fiecare zi.

A doua și a treia zi (7 și 8 ianuarie) se făcea din nou slujbă în biserică Martyrion, pînă spre amiază. A patra zi (9 ian.) se făceau toate, după aceeași rînduială, în biserică Înălțării de pe Muntele Măslinilor (Eleona), construită tot de sf. împărat Constantin și maica sa Elena; în a cincea zi (10 ian.) procesiunea se îndrepta pentru slujbă spre biserică lui Lazăr din Betania (Lazarion); în a șasea (11 ian.) se mergea în biserică Apostolilor de pe colina Sionului (biserică Cinei, construită după epoca lui Constantin); în a șaptea (12 ian.) la biserică Învierii (Anastasis), iar în a opta (13 ian.) la biserică Crucii de pe Golgota (Martyrium).

Concomitent cu această sărbătorire prin procesiuni cu obiective și centre deosebite de la o zi la alta, conduse de episcop, la Betleem în basilică Nașterii se desfășura sărbătorirea de către clerul local, cu clericii și solitarii rînduiți acolo și cu puținii credincioși care mai rămîneau în Betleem. Căci — ne spune Egeria — cei mai mulți dintre solitari și credincioșii de ambele sexe din împrejurimi mergeau atunci la Ierusalim, atrași de strălucirea și fastul prăznuirii de acolo.

Această prelungire a sărbătorii timp de opt zile se constată și la alte sărbători ierusalimite din acea vreme, descrise de Egeria (la Paști și la aniversarea anuală a sfințirii bisericilor de pe Golgota), ea fiind,

fără îndoială, un uz de cult moștenit din Vechiul Testament (vezi, de ex. II Cronici 7, 8—9 și 35, 17; I Macabei 4, 56) și continuat pînă astăzi atît în practica cultului ortodox (după serbarea Crăciunului durează pînă la 31 dec. incl., iar cea a Bobotezei pînă la 14 ian. incl.), cît și a celui catolic (sub denumirea de octavă). Cît privește deplasarea procesiunilor și a adunărilor de slujbă de la o biserică la alta în cele șapte zile de după-prăznuire se explică, după unii liturgiști, din dorința credincioșilor și a episcopului de a cinsti cu prezența lui cît mai multe din bisericile și comunitățile de credincioși din jurul Ierusalimului.

Apropoe o jumătate de secol după pelerinajul Egeriei la Locurile Sfinte Nașterea Domnului a continuat să fie serbată la Ierusalim tot în ziua de 6 ianuarie (cum face încă și azi Biserica Armeană); abia la anul 430 episcopul Juvenalie a încercat să introducă și aici data nouă a sărbătorii Nașterii (25 dec.), dar după moartea acestuia (458) s-a revenit la data de 6 ian.; ceva mai tîrziu, aceasta a fost, în sfîrșit, înlocuită definitiv cu cea de 25 dec., adoptată încă din sec. anterior de către celelalte Biserici răsăritene și generalizată în toată lumea creștină.

Prăznuirea Sfântului Ștefan la Putna

(Continuare din pag. a 2-a)

litie, după rînduiala ortodoxă, la care iau parte atît credincioși din satele învecinate, cît și din satele în care se află cite o sfîntă biserică ctitorită de Ștefan cel Mare.

În tot anul, negreșit, credincioșii din Volovăț vin la Putna în această zi, aducînd jertfe pentru parastas și cite o cruce sau prapor, care apoi rămîn în inventarul bisericii Putna, ca expresie a prinosului artei populare adusă marelui făuritor de cultură românească.

Urmează Sfînta Liturghie. La sfîrșitul Sfintei Liturghii se oficiază parastasul cu fastul și rînduiala specifică Ortodoxiei noastre, răspunsurile fiind date de către întreaga asistență, ca semn al comuniunii sufletești cu cel pomenit.

După terminarea întregului ceremonial funebru se oferă o agapă tuturor celor care au luat parte la slujbă, în cadrul căreia se împarte fiecăruia colivă de grîu, simbol al comuniunii în dragoste și rugăciune cu cei adormiți. Cei care n-au putut lua parte la masă așteaptă, cu mare nerăbdare, să primească o bucăci-că din colacul de la parastas, din care gustă cu mare evlavie, după sfînta anafora, convingîndu-se că prin aceasta iau putere și har de a fi mai tari în credință și simțire românească.

La această sfîntă sărbătoare, cu profunde semnificații creștinești și românești, impresionează puternic costumația națională a credincioșilor prezenți, persoane de toate vîrstele sînt înveșmîntate în costumele tradiționale locale, iar cei mai mulți dintre ei, și mai ales copiii poartă brîie tricolore, simbol al dragostei de glie, de neam și de patria străbună.

Unii dintre credincioși așează pe mormîntul lui Ștefan ștergare cu motive naționale, eșarfe cu tricolorul românesc, sau colaci rumeni ca fața lui Hristos.

De asemenea este mișcător cum bătrînii cu plete dalbe, sprijiniți în cîrje, asistă la parastasul părintelui neamului nostru, Ștefan cel Mare și Sfînt. Mulțumiți sufletește că s-au învrednicit să fie prezenți la ziua Sfîntului Ștefan la Putna, ei pleacă la casele lor cu dorința sinceră de a mai veni aici, cu această tradițională ocazie, „la anul și la mulți ani”.

Toate aceste manifestări reprezintă legătura sufletească a celor prezenți și a generațiilor viitoare cu ctitorii neamului nostru.

Această rînduială a parastasului, la care se pomenește nu numai ctitorul principal Ștefan cel Mare, ci și tot neamul lui cel adormit, reprezintă de fapt legătura sufletească dintre cei ce își păstrează nealterată simțirea românească „din neam în neam”. Și cît de bine se potrivește lucrul acesta cu testamentul lui Ștefan cel Mare, din „Apus de soare” al lui Barbu Delavrancea: „Să ți-neți minte cuvintele lui Ștefan, care v-a fost baci pînă la adînci bătrînețe... Că Moldova n-a fost a strămoșilor mei, n-a fost a mea și nu este a voastră, ci a urmașilor urmașilor voștri, în veacul vecilor”.

Prin aceste pomeniri care au loc la Putna, în fiecare an, de ziua prăznuirii Sfîntului Arhidiacon Ștefan, se dovedește, cu putere, că aceste cuvinte nu pot fi uitate niciodată, ci se păstrează, cu sfințenie, din generație în generație, spre a glăsi despre existența, permanența și continuitatea neamului nostru pe aceste meleaguri locuite de români „în veci de veci”.

Anul acesta, se săvîrșește parastasul întru pomenirea marelui Ștefan a 475-a oară. De fapt, marele ctitor este pomenit în fiecare zi, la Sfînta Liturghie, ca preafericit ctitor și temelitor al acestei vetre străbune de credință și simțire românească de la Putna, pe care singur voievodul a ales-o pentru veșnica odihnă și unde candelă de la cripta voievodală nu s-a stins niciodată, semn al convingerii că Ștefan cel Mare nu este mort, ci pururea viu în inimile și-n sufletele noastre, ale românilor.